

SURANA COLLEGE
#16, South End Road, Bengaluru

Surana IQAC has initiated many quality strategies. One of the best practice institutionalized by IQAC is inviting language research papers for the NAAC sponsored national conference on “Reaching the unreached through science and technology” from 6th to 7th October 2017

TITLE OF THE PRACTICE

Presenting papers by faculties and students in Kannada, Hindi and English

OBJECTIVES OF THE PRACTICE

Conference papers can be a valuable way to try out new ideas in the field of research. To improve academic performance in a broad spectrum along with respecting various languages, IQAC has initiated to demonstrate greater cognitive development in a form as a paper presentation by **faculties and students in languages like Kannada, Hindi and English to increase the professional stature in their respective individual field.**

CONTEXT

Presenting at a conference or seminars is an immense opportunity for gaining precious feedback from community of scholars to increase the professional stature in their respective field. This is in fact a way to introduce the work to colleagues and gain the knowledge. In the context of respecting international, national and local languages, a distinctive step has been taken to present papers in the above-mentioned languages.

SURANA COLLEGE
#16, South End Road, Bengaluru

PRACTICE

Our College has organized conferences keeping the same motto. Immense support was given by the management and was appreciated. Manual that contains collection of articles were published and distributed to the participated scholars.

EVIDENCE OF SUCCESS

More number of participants gathered from various places, outside our state.... A book 'REACHING THE UNREACHED THROUGH SCIENCE AND TECHNOLOGY'- collection of Articles was released and distributed to the participants which was a proud moment for our college

1. Abstract book Cover
2. Sample papers in English, Kannada and Sanskrit is enclosed

FUTURE PLAN

Similar programs are planned twice a year with the support of management in all respects. Our college will be a renowned for this unique practice.

Reaching the Unreached Through Science & Technology (Collection of Articles)

Accredited by NAAC
with "A" Grade

Accredited by IAO

Certified by ISO

Moulding Character & Careers

Indian Science Congress Association
Bengaluru Chapter

Science Congress Association
Bengaluru Chapter

Indian Science Congress Asso
Bengaluru Chapter

GDA FOUNDATION

SURANA COLLEGE

PERMANENTLY AFFILIATED TO BANGALORE UNIVERSITY

80. A Study on the Effect of Cyber Interaction on Interpersonal Relationship of College Students in Bangalore City
Noor Nigar | 500
81. 'Working Plan' a valid tool to plan the Forest development and Forestry
Dr. Pampa Devi. B.; Harshita U Urs | 508
82. Political Intolerance in West Bengal: The Crisis of Illiberality
Jacqueline Elisha Gomes | 510
83. Politico-Economic Model of Sino-Indo-Pak Arms Race
Dr. Shukla Vidya Prasad | 515

TRACK - 6:
Languages: Sanskrit

84. Ayussanskritam : A Computational Tool To Study Ayurveda Texts
Shivaja S. Nair; Srinivas Varakhedi; Shivani V. | 526
85. Morphological Generator for PĀLI
Swati Basapur; Shivani V.; Shrinivasa Varakhedi | 531
86. Sanskrit and Computer
Vidwan Naveen Bhat | 538
87. Samskritashastrapaathane Tantrajnanopayogitha
Dr. Mallikarjun B. S. | 542
88. Samskritasthavijnanasya Tantrajnanadvara Sampreshanam
Dr. Tirumal | 545
89. Samskrita and science
Padmaja D. S.; Shivananda L.B. | 547
90. Samacharasankethika Madhyamena Samskritadhyayana Adhyapanaridhihi
Dr. K Varalakshmi | 549
91. The Role of Sanskrit and ICT in Strengthening Each Other
Dr. Selvappa | 556

TRACK - 6:
Languages: Hindi

92. Aadhumik sanchaar maadhyam Aur yuva varg ka Shahar aur gauv par prabhav
Asst. prof. Simerjeet Kler | 559
93. Bhishm Sahani ke Natak- Samkalin Pariprekshya Mein
Rekha P. Menon | 564
94. Hindi Kshikshan Aur Bhasha Ke Vikas Mein Suchana Prodhhyogiki ka yogdaan: Ek Samiksha
Dr. Ranjeet Kumar | 569
95. Hindi Sahitya Mein Naatya Kruti Aur Rangmanch Shaily par Takniki Yug Ka Prabhav
Dr. Usha Rani Rao | 577
96. Hindi Sahity Me Natya Kruti Evam Rangamanch Shaili Par Takaneeki Yug Ka Prabhaav
Prathyush Kumar P. | 581
97. Jansanshar Madhyam aur Yuva Varg
Dr. Malati Prakash | 586
98. Vigyan aur takniki ke shaitra mein Hindi Bhasha
Dr. Veer Mani Panday | 590
99. Hindi Basha Jagat Mein jan-Sanchar Madhyamo ki Bhumika
Dr. Shyam sunder | 593
100. Hindi Sahitya Mein Naatya Kruti Aur Rangmanch Shaily par Takniki Yug Ka Prabhav
Dr. Mukesh Kumar Mishra | 597

101. Vigyaan aur takniki shetra mein Hindi
Talla Niranjana | 602
102. Hindi Sahitya Mein Naatya Kruti Shaily par Takniki Yug Ka Prabhav
Dr. Jai Laxmi R. | 605
103. Jan-Sanchar Madhyam Aur Yuva Varg
Dr. Shekh Razya | 608

TRACK - 6:
Languages: Kannada

104. ಗಣಕಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಳಗನ್ನಡ ಪದ್ಯದ ಕಲಿಕೆ
ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಾಂತನವರ | 610
105. ಹೊರನಾಡ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯಲು ಸುಲಭವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳು
ಬಾಲರಾಜು ಬಿ.ವಿ. | 612
106. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ
ಸವಿತ.ವಿ | 616
107. ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲದವರು ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯುವ ಸುಲಭ ವಿಧಾನಗಳು
ಡಾ|| ಚಿಕ್ಕಹೆಚ್ಚಾಜಿ ಮಹದೇವ್ | 620
108. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಪರಿಣಾಮ
ಡಾ. ಮಮತ ಎಲ್. ಆಲಮೇಲ | 624

Disclaimer:

The opinions, information and views expressed by the authors in their articles are purely their own and do not necessarily reflect the opinion and views of the publisher/ Surana College.

• Editor

संस्कृतं तथा सङ्गणकयन्त्रम् Sanskrit and Computer

Vidwan Naveen Bhat
Research Student, Rajiv Gandhi Campus Sringeri.
Rastriya Sanskrit Sansthan, Delhi
Lecturer in Sanskrit, PSPU College Peenya
Ph: 9480342408
Email: naveenbhat29@gmail.com

विद्वान्. नवीन. भट्टः। उप्पिनपट्टणम्।
शोधच्छात्रः, राजीवगान्धी परिसरः शृङ्गेरि
राष्ट्रीय-संस्कृत-संथानम् देहली।
संस्कृताध्यापकश्च।

“भाषासु मुख्या मधुरा दिव्या गीर्वाणभारती” इति प्रसिद्धा उक्तिरस्ति। उक्तिरियं संस्कृतभाषाभिमानिभिः अस्याः भाषायाः प्रचारार्थं प्रशंसार्थं वा उक्तमिति कल्पनमसाधुः। यथार्थं विचारयामः चेत्, अद्योपयुज्यमानानाम् अन्यासां भाषापेक्षया संस्कृतं स्वरूपतः प्रतिपाद्यमानविषयतश्च अतिरिच्यते। सहस्रेभ्यः वर्षेभ्यः अविरूपा सजीवा च वर्तते इयं भाषा। भारतवर्षस्य प्राचीनानाम् ऋषीणां वैज्ञानिकान्वेषणम् अस्यां भाषायां लिखितमस्ति। साहित्येन सह वैज्ञानिकानि, व्यापारसम्बद्धानि, राजनैतिकविषयाणि विषयाणि चास्यां भाषायां सन्तीत्यतः भाषासु मुख्येत्युक्तिः सार्थका भवति।

एकविंशतिशतकस्य मानवस्य आद्या आसक्तिः सङ्गणकयन्त्रस्य विषये वर्तते। प्रतिदिनं जीवननिर्वहणाय अतीवावश्यकं सङ्गणकमित्यतः युगोऽयं सङ्गणकयुगमित्येव (computer generation) प्रसिद्धः। सम्प्रति मानवस्य प्रायः सर्वाणि कार्याणि सङ्गणकमवलम्ब्यैव चालयन्ति। शैक्षणिकक्षेत्रे, वैद्यकीयक्षेत्रे, सार्वकारीयकार्यालयेषु, अधिकोप-व्यापारे (banking), आपणेषु, औद्यमिकसंस्थानेषु (industries) च सङ्गणकं विना कार्याणां कल्पनमसाध्यम्। अतः संस्कृतस्य विषये सङ्गणकस्योपयोगः कथं भवति अपि च संस्कृतं सङ्गणकस्य तन्त्रांशप्ररचनायां कथमुपकरोतीति विषयः लेखेऽस्मिन् अभिवर्ण्यते।

सङ्गणकार्थं संस्कृतस्योपयोगः

१. तन्त्रांशप्ररचनायाः कृते संस्कृतस्य योगदानम् - Software इत्यस्य प्ररचयितृभ्यः, विधिलेखनप्रक्रियायाः (Programming language) अध्ययनम् आवश्यकम्। तत्कार्यम् आङ्ग्लभाषया एव साध्यमिति नास्ति। एकः संस्कृतवेत्ता संस्कृतमाध्यमेनापि सङ्गणकविधिलेखनप्रक्रियाम् अध्येतुं शक्नोति।

IIT मुम्बयी इत्यस्य spoken-tutorial इति योजनायां अन्याभिः भाषाभिः सह संस्कृतमाध्यमेनापि सङ्गणकशिक्षणस्य videos उपलभ्यन्ते। शताधिकाः संस्कृतमाध्यमेनोक्ताः पाठाः सङ्गणकशिक्षणार्थं सन्ति। तान् दृष्टुं www.spoken-tutorial.org इत्यत्र गच्छन्तु।

श्रीकान्त जमदग्निमहोदयः "आङ्ग्लसंस्कृतसङ्गणकशब्दकोशः" इति नाम्ना एकस्य कोशस्य सङ्कलनं कृतवानस्ति यत्र सङ्गणकसम्बद्धानां आङ्ग्लभाषायामुक्तानां पारिभाषिकशब्दानां संस्कृतविवरणेन सह संस्कृतरूपाण्यपि दत्तानि सन्ति । कोशोऽयं संस्कृतमाध्यमेन सङ्गणकविज्ञानम् अध्येतुं महदुपकरोति । तत्र विवरणं कथमस्तीति वक्तुम् उदाहरणम् - "code-विध्यादेशः । सङ्गणकस्य कृते कस्याञ्चित् विधिभाषायां लिखिताः आदेशाः Instructions for a computer in some programming language"

२. "कृतकधी" (Artificial intelligence) इति विषयमधिकृत्य Rick Briggs महोदयेन अमेरिका-राष्ट्रे NASA इति संस्थायाम् एकं पत्रं प्रस्तुतमभवत् । तत्र सः संस्कृतं कृतकधियः विषये कथमुपयोक्तुमर्हतीति प्रतिपादयति । तदेवम् - "In the past twenty years, much time, effort, and money has been expended on designing an unambiguous representation of natural languages to make them accessible to computer processing. These efforts have centered around creating schemata designed to parallel logical relations with relations expressed by the syntax and semantics of natural languages, which are clearly cumbersome and ambiguous in their function as vehicles for the transmission of logical data. Understandably, there is a widespread belief that natural languages are unsuitable for the transmission of many ideas that artificial languages can render with great precision and mathematical rigor.

But this dichotomy, which has served as a premise underlying much work in the areas of linguistics and artificial intelligence, is a false one. There is at least one language, Sanskrit, which for the duration of almost 1,000 years was a living spoken language with a considerable literature of its own. Besides works of literary value, there was a long philosophical and grammatical tradition that has continued to exist with undiminished vigor until the present century. Among the accomplishments of the grammarians can be reckoned a method for paraphrasing Sanskrit in a manner that is identical not only in essence but in form with current work in Artificial Intelligence. This article demonstrates that a natural language can serve as an artificial language also, and that much work in AI has been reinventing a wheel millenia old."

३. सङ्गणकस्य विधिलेखनं कर्तुं तार्किकचिन्तनम् (Logical thinking) अत्यावश्यकम् । संस्कृतभाषायां विद्यमानानि शास्त्राणि अध्येतॄणां तार्किकचिन्तनसामर्थ्यं वर्धयन्ति । उदाहरणार्थं तर्कशास्त्रस्य "यत्र

यत्र धूमः तत्र तत्र वह्निः² इति अनुमानप्रमाणसम्बद्धं वाक्यं सङ्गणकविधिलेखनप्रक्रियायाः if condition वदेव अस्ति । अतः संस्कृतशास्त्रवेत्ता विधिलेखकः (programmer) भवति चेत् सः उत्तमरीत्या तत्कर्तुं शक्नोति ।

४. सङ्गणकविधिलेखनार्थं गणितशास्त्रस्य ज्ञानमावश्यकम् इत्यतः तच्छिक्षणपाठ्येषु (BCA, MCA, BE, BSc IT इत्यादिषु उपादिषु पाठ्ये) आधुनिकगणितशास्त्रं भवत्येव । एवमेव संस्कृतभाषायां विद्यमानानां वैदिकगणितशास्त्रस्य, शुल्बसूत्राणां, लीलावतीत्यादि-गणितशास्त्रीयग्रन्थानाम् अध्ययनेन प्रोग्रामिङ्ग् विषये साहाय्यं भवत्येव ।

संस्कृतार्थं सङ्गणकस्य उपयोगः -

१. अमृतभाषायाः संस्कृतस्य प्रचारः प्रसारश्च अद्यतनीय-दिवसेषु अत्यावश्यकं वर्तते । न चेत् सम्प्रति युवानः अस्माकं भाषायाः महत्त्वं नावगच्छेयुः । सङ्गणकद्वारा अन्तर्जालद्वारा च अयं कार्यः सुकरः भवति । उदाहरणार्थं संस्कृतभाषायां गीतानि, नाटकानि, चलच्चित्राणि च अन्तर्जाले लभाः सन्ति । केचन संस्कृतभाषाभिमानिनः हिन्दी-भाषायाः चलच्चित्रगीतानां संस्कृतसंस्करणं कृत्वा youtube इत्यस्मिन् स्थापितवन्तः सन्ति । अनेन सम्स्कृतभाषायाः प्रचारः आधुनिकरीत्या भवति । एवमेव भास-कालिदासादीनां नाटकानाम् अभिनयं कृत्वा youtube इत्यादि-माध्यमेषु स्थापयामः चेत् तत् संस्कृतभाषायाः प्रचाराय प्ररोचनाय च महद्योगदानं भवति ।
२. यद्यपि भारतस्य प्राचीनगुरुकुलपद्धतिः अनुसरणयोग्या अस्ति तथापि अद्यतन-दिवसेषु संस्कृतशिक्षणार्थम् आधुनिकविधानानामनुसरणमप्यावश्यकम् । तत्र सङ्गणकद्वारा संस्कृतशिक्षणं प्रधानं वर्तते । संस्कृतभाषायाः अध्यापने, तस्याः व्याकरणस्याध्यापने, तत्रस्थानां शस्त्राणामध्यापने च PPT इत्ययं तन्त्रांशः उपकारकः वर्तते । कर्नाटकराज्यस्य तरलुबालुमठस्थैः डा॥ शिवकुमारस्वामिभिः रचितः गणकाष्टाध्यायीति तन्त्रांशः संस्कृतव्याकरणमध्येतुम् योगदानं कुर्वन्नस्ति । तद्दृष्टं <http://www.taralabalu.org/panini/> इति जालपुटं चिन्वन्तु । संस्कृतस्य क्रियापदानां, कृदन्तानां, नामपदानां, तद्धितानां रूपाणि प्राप्तुं http://tdil-dc.in/san/skt_gen/generators.html इति जालपुटं महदुपकारं करोति³ । संस्कृतशब्दानामर्थम् अङ्गलभाषायां प्राप्तुं आङ्गलपदानामर्थं संस्कृतभाषायां प्राप्तुं च <http://spokensanskrit.org/> इति जालपुटं साहाय्यं करोति । शब्दानामर्थज्ञानेन सह दत्तशब्दः नामपदं वा क्रियापदं वा विशेषणं वेति विवरणमप्यत्र लभ्यते ।
३. “वसुधैवकुटुम्बकम्” इति संस्कृतवाणी अन्तर्जालस्य विषये उचितं वर्तते । यतो हि अन्तर्जालेन जगतः कस्मिंश्चित् प्रदेशे स्थितेन मानवेन सह सम्पर्कः साध्यः । अतः अन्येषां राष्ट्रानां जनानां संस्कृतभाषायां अभिरुचिः वर्तते चेत्, तान् अन्तर्जालमाध्यमेन⁴ पाठयितुं शक्यते । एवमेव अस्माकं राष्ट्रेऽपि अन्यप्रदेशस्थान् जनान् अन्तर्जालमाध्यमेन पाठनं प्रयोजनवद्भवति । तद्यथा एकः महाराष्ट्रस्थः कर्णाटके वर्तमानां सामवेदस्य राणायनीयशाखाम् अध्येतुमिच्छति चेत् अन्तर्जालमाध्यमेन पाठयितुं शक्यते ।

² अन्नं भट्टकृत-तर्कसङ्ग्रहः

³ University of Hyderabad; Jawaharlal Nehru University; IIIT-Hyderabad; Sanskrit Academy, Hyderabad; Poornaprajna Vidyapeetha, Bangalore; Rashtriya Sanskrit Vidyapeetha, Tirupati and JRR Sanskrit University, Jaipur. इत्यादीनां योगदानं तत्र वर्तते ।

⁴ Skype इत्यादितन्त्रद्वारा ।

४. संस्कृतभाषायां नानाशास्त्राणि सन्ति । तेषां चर्चा ज्ञानवर्धनाय शास्त्रवर्धनाय च अत्यावश्यकी वर्तते । अन्तर्जालद्वारा संस्कृते शास्त्रचर्चा साध्या । दूरस्थिताः शास्त्रवेत्तारः अपि यथासमयावकाशं ग्रहे उपविश्यैव शास्त्र चर्चां कर्तुं शक्नुवन्ति । Google मध्ये भारतीयविद्वत्परिपदिति समूहः (group) तदर्थम् रचितमस्ति । एवमेव Facebook इत्यादिषु सामाजिकप्रसारमाध्यमेषु (social media) अन्यदन्यच्छास्त्राणां अन्यदन्यद् समूहः भवति चेत् शास्त्रचर्चा सरला भवति ।

५. अस्माकं पूर्वजानां वैज्ञानिकानि आध्यात्मिकानि च संशोधनानि ताडपत्रभूर्जपत्रादिषु लिखितमस्ति । तेषामध्ययनम् अपि च तत्पूर्वे तेषां संरक्षणञ्च अस्माकम् आद्यं कर्तव्यम् । तेषां पत्रविम्बकरणेन (scan) यथावत् रक्षणं साध्यम् । तेषां मुद्रणं च अध्ययनसौकर्याय आवश्यकम् । सङ्गणकयन्त्राणामाविष्कारात् प्रसिद्धेः च पूर्वं तेषां मुद्रणार्थं अधिकः कालः परिश्रमश्च अपेक्षितः आसीत् । किन्त्वधुना "Baraha"⁵ इत्यादितन्त्रांशद्वारा सङ्गणकेन संस्कृतमुद्रणम् अतीव सुकरः वर्तते । अनेन तेषां ग्रन्थानां प्रकाशनं संस्कृतभाषायाः कृते महद्योगदानं भविष्यति । गुजरात् राज्ये कोवा इति स्थले जैनस्वामिनः संस्कृतस्थानां जैनग्रन्थानां प्रकाशने रताः सन्ति । तमधिकृत्य अधिकजनार्थं <http://kobatirth.org/contactus.aspx> इत्यत्र सम्पर्कः कार्यः ।

६. वैद्युतग्रन्थालयः (E-library) संस्कृताध्यायनाय महदौपकारिकः भवति । ग्रन्थानां टङ्कणं कृत्वा, उपलभ्यमानान् ग्रन्थान् प्रतिविम्बं (scan) कृत्वा वा वैद्युतग्रन्थालये स्थापितुं शक्यते । अनेन ग्रन्थाः सर्वत्र अन्तर्जालयुतसङ्गणके उपलभ्यन्ते । तान् अवचित्य (downloading) वा अत्यावश्यकान् मुद्रापयित्वा वा अध्येतुं साध्यः भवति । केषाञ्चन जालस्थानानि एवम् सन्ति -

- www.sanskritebooks.org
- www.sanskrit.nic/ebook.html
- www.sanskritdocuments.org
- www.archive.org
- www.vedicreserve.mum.edu
- <http://sanskrit.inria.fr/>

अनेन एकस्मिन् सङ्गणकयन्त्रस्य ध्रुववृत्तके (hard disk) बृहद्ग्रन्थालयादधिकानां पुस्तकानां सङ्ग्रहणं साध्यः भवति ।

एवं सङ्गणकं संस्कृतं च उपकार्युपकार्ये भवतः । यद्यपि सङ्गणकं विना संस्कृतमास्तीत्, संस्कृतं विनापि सङ्गणकस्य जन्माभूत् तथापि उभयोः परस्पर भावनेन "परस्परं भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ" इति गीतावाक्यवत् उभयोः कल्याणं भवेदित्याशा अस्य लेखनस्य ।

⁵ www.baraha.com इति तस्य जालपुटम् ।

ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ

ಸವಿತ. ವಿ.

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ, ಭಾಷಾಂತರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

Ph: 9379112202

Email: n.ninada@gmail.com

ಸಹಿತಯೋ: ಶಬ್ದಾರ್ಥಯೋ: ಭಾವ: ಸಾಹಿತ್ಯಂ ಅಂದರೆ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥ ಸಹಿತವಾದ ಸುಂದರ ಕವಿಕರ್ಮವೇ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಕವಿಯ ಈ ಕಾರ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಜನರ ಮನರಂಜನೆ, ನೀತಿ, ಲೌಕಿಕ-ಅಲೌಕಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಚಿಂತನೆ ಕೇವಲ ಆಯಾ ಕಾಲ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾದುದು. ಜಾತಿ, ಮತ, ಧರ್ಮ, ಕಾಲ ದೇಶ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯುವಂತಹುದು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಹಾಗೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪೂರ್ವದ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ. ಎಷ್ಟೋ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳು ಅಲಭ್ಯ. ಅಲ್ಲದೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಕೃತಿಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ತಲುಪುವಂತಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅಂತಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕ.

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಎಂದರೆ ಏನು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಡಿಜಿಟ್ ಎಂದರೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಂದರ್ಥ. ಕಂಪ್ಯೂಟರಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೈನರಿ ಲ್ಯಾಂಗ್ವೇಜ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ದತ್ತಾಂಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು 0-1 ಡಿಜಿಟ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದತ್ತಾಂಶ/ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಶೇಖರಿಸುವುದನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ, ಚಿತ್ರ, ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಶ್ರವಣ ಹಾಗೂ ದೃಶ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮಾದರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜನರ ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆ, ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ನಡೆದಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಸಹಜ. ಇಂದು ಮನುಷ್ಯ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಕೂಪಮಂಡೂಕದಂತೆ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದೆ, ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ದೇಶ ಮತ್ತು ಕೋಶ ಓದು ಎಂಬ ಗಾದೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿನ ಕೋಶಗಳನ್ನು ಓದಿ ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹೊಸ ಅನುಭವಗಳು ದೂರತಂತೆ ಅವನ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ.

೨೦ನೇ ಶತಮಾನವನ್ನು ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಯುಗವೆಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಂತರ್ಜಾಲದ ಮುಖಾಂತರ ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೂ ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಅನುಕೂಲಗಳು:-

1. ಹಳೆಯ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳ ನಾಶವನ್ನು ತಡೆಯಬಹುದು- ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ತಾಳೆಗರಿ ಹಾಗೂ ಬಾರ್ಜಪತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ. ಬೃಹತ್ ಗಾತ್ರದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾವ್ಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದು ಅವು ಈಗ ದುರ್ಲಭ. ಇವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹಲವು. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ಅವು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಹೊಸದಾಗಿ ಅವಿಷ್ಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಗದಗಳ ಮೇಲೆ. ಕಾಗದಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ನಾಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು. ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಸಮಯ, ವ್ಯವಾಧಾನದ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ಇಲ್ಲವೆ ಅದನ್ನು ತಾವು ಹೋಗುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವೇ.
2. ಅನ್ಯ ದೇಶಗಳ ಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ- ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿಗೆ, ಇಡೀ ಸಮಾಜದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಜೀವನ ಶೈಲಿ, ಆಲೋಚನೆ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಅಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಉತ್ತಮ ವೇದಿಕೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮೊಬೈಲ್ ಕಂಪ್ಯೂಟರಿನ ಹೊಸ ರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾವು ಕುಳಿತಿದಲೇ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.
3. ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಕರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ- ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದುರ್ಲಭವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮರುಮುದ್ರಣವಾಗಿರುವುದು ದೊರೆತರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಕುಗಳಾಗಿವೆ. ನಾನೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಹಳವಾಗಿ ರಾಡಿದ್ದಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶ್ರೀಯುತ ಗುಂಡೂರಾವ್‌ರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಗಳು ಮರುಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಆ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು ಬರೆದಿರುವ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆ ಮುನ್ನುಡಿಗಳೇ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆಕರಗಳಾದಾಗ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ದುರ್ಲಭ. ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಅವು ನಾಶ ಹೊಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿವೆ ಇಲ್ಲವೆ ಓದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ತಾಳೆಗರಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮರುಮುದ್ರಣಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಆ ಕೃತಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣದಿಂದ ಇಂತಹ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಬಹುದು.
4. ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪಸರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ- ಒಂದು ದೇಶದ ಪರಂಪರೆ, ಅವರ ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಗಳು ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು ಒಂದು ನಾವು ಖುದ್ದಾಗಿ ಅವರ ಪರಿಸರವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಇಲ್ಲವೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದಿದಾಗ. ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರವನ್ನೇ ಗಮನಿಸಿದರೆ ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವೇ ಕಾರಣ. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ನಮಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ

ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರಧಾರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಬದುಕಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ವಿಧವಾ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂತಾದ ಅಸಂಬಂಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ದನಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯ ಒಟ್ಟು ಧೋರಣೆಯೇ ಬದಲಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಣೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮ ಮೂಡಲು ತೊಡಕಾಗುವುದು.

5. ಮೂಲ ಕೃತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ- ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮರುಮುದ್ರಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೃತಿಗಳು ಮರುಮುದ್ರಣವಾದಾಗ ಹಿಂದಿನ ಭಾಷಾಶೈಲಿ, ಕೃತಿಗಳ ಆಂತರಿಕ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ವರೂಪ ಎಲ್ಲವೂ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೂ ಪೂರ್ವದ ಸ್ವರೂಪದ ಅರಿವು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಆ ಕೃತಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಚಯ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತಾಳೇಗಿರಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಅಚ್ಚುಮೊಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ.

6. ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ- ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭ. ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ, ಬೆಳೆಸುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.. ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ.

7. ಓದುಗರ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮಯ ಹಾಗೂ ಹಣ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ- ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನಗಳಿವೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿರುವವರಿಗೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಯ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಕೃತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗದೇ ಇರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮಯ ಹಾಗೂ ಹಣವನ್ನು ಉಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

8. ಬೋಧನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ- ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ದೃಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಶ್ರವಣ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲಿಕೆ ಇದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಆಗುವ ಅನನುಕೂಲಗಳು:-

1. ಹಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತವೆ-
2. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗುತ್ತದೆ-

"हिन्दी साहित्य में नाट्य कृति एवं रंगमंच शैली पर तकनीकी युग का प्रभाव"

Hindi Sahitya Mein Naatya Kruti Shaily par Takniki Yug Ka Prabhav

Dr. Jai Laxmi R

Bishop Cotton Womens Christian College,
BANGALORE.

Email: jayadharanesh02@gmail.com

परिवर्तन संसार का नियम है इस बात से हम सभी अवगत हैं लेकिन यहाँ पर कभी यह मवाल भी उत्पन्न होता है कि क्या इतना परिवर्तन आवश्यक है की मनुष्य स्वयं को भूल जाए। आज का युग तकनीकी युग है आधुनिक तकनीक के बिना जीवन की परिकल्पना मात्र से हम सिहर जाते हैं आज हमारी दिनचर्या तकनीक से शुरू हो इसी पर खत्म होती है मानव जीवन सिमट कर एक कमरे में बंद हो गया है बाहर की दुनियां से वह बेखबर हो गया है नाट्य कृति और रंगमंच शैली पर तकनीकी युग का इतना गहरा प्रभाव पड़ा है की यह आज समाप्ति की कगार पर खड़ा है।

मनुष्य का मनुष्य से सम्बन्ध कम और मशीनी से ज्यादा होता जा रहा है इसी के साथ मानवीय संवेदनाएँ भी मिटती जा रही है। किसी समय पर हर भारतीय नागरिक रंगमंच से जुड़ा होता था मनुष्य जीवन की झांकी हमें नाटकों में देखने को मिलती थी। अनपढ़ और गवार लोग भी नाटको को देख साहित्य का ज्ञानार्जनत करते थे। रंगमंच से जुड़ा होना सामाज में गर्व की बात हुआ करती थी। धीरे-धीरे समय के साथ सभी कुछ लुप्त सा हो गया, बदल गया। मशीन मनुष्य पर हावी हो गया है नाट्य कला का तो अब ढाँचा मात्र रह गया है।

नाटक आधुनिक समय की देन नहीं है, संस्कृत के महान कवी कालिदास के समय से ही नाटक देखे गए हैं। भक्तिकाल और रितिकाल मे नाटक अदृश्य से हो गए, विशेष रूप से नाटको का आरम्भ भारतेन्दु युग से माना जाता है, द्विवेदि युग विषय वस्तु की दृष्टि से कम महत्वपूर्ण माना गया। गयशंकर प्रसाद का आगमन नाट्य कला की दृष्टि से महत्वपूर्ण माना गया है। धीरे-धीरे नाटको का मंचन कम होने लगा और लोग पढ़ने मे अधिक रुचि दिखाने लगे।

यहाँ पर मदन शर्मा की इन पंक्तियों को मैं कहना चाहूँगी - "अपना कहा कर आप ही समझे तो क्या समझे मजा तब है जब एक कहे और दूसरा समझे ॥"

आधुनिक समय में मोहन राकेश जैसे नाटककार हिन्दी नाटक से सशक्त रूप में जुड़े रहे। यहाँ पर यह बताना जरूरी होगा की मोहन राकेश ने अपने रंग कौशल की तलाश पश्चिम की उपलब्धियों से नहीं वरन पूरी तरह अपने परिवेश से की है। उनके शब्दों में "पश्चिम का तकनीकी रूप से समृद्ध और संश्लिष्ट रंगमंच भी विकास की एक दिशा है, परन्तु उससे हटकर एक दूसरी दिशा भी है और मुझे लगाता है कि हमारे प्रयोगशील रंगमंच की यही दिशा हो सकती है। वह दिशा रंगमंच के शब्द और मानव-पक्ष को समृद्ध बनाने की है - अर्थात् न्यूनतम उपकरणों के साथ संश्लिष्ट से संश्लिष्ट प्रयोग कर सकने की है।"

आज नाटक कला का लुप्त होना आश्चर्य की बात नहीं है क्योंकि हम सभी जानते हैं की यह आधुनिक तकनीक का ही प्रभाव है लोग घर बैठे सिनेमा देखना अधिक प्रसन्न करने हैं उनका एक कमरे में सोने नहीं रहा है एक ही घर में हम आज हर एक को अपने कमरे में बंद पाते हैं।

पूर्वकाल में नाटक देखने या करने हम एक समूह में जाते थे जो एकता का परिचायक था। परन्तु आज आधुनिक तकनीक को हमारा नतमस्तक जो अमूर्त जैसा तकनीकी खेलों द्वारा हमारी युवा पीढ़ी को परब्रह्म ही नहीं कर रही, गुमराह कर समान कर रही है।

हमारी तरह यह भी जानना और समझना जरूरी है की विज्ञान और समझना जरूरी है की विज्ञान और तकनीक को हम पूरी तरह से अपने आप में अलग नहीं कर सकते यह वैज्ञानिक युग है और नई पीढ़ी को नयापन चाहिए, और इस नयेपन को हम सभी ने देखा है जहाँ पहले मात्र नाटक और नृत्य मनोरंजन के साधन हुआ करते थे वही आज हम देखते हैं कई अनेक साधन है नाटक का स्थान रेडियो ने लिया, रेडियो का स्थान टेलिविजन ने और उसके बाद हम देखते हैं एक क्लार भी खड़ी है हमारे समग्र मनोरंजन के साधनों की टेप रिकार्डर, सिनेमा घर, कम्प्यूटर, ग्रीन, विडियो गेम्स इत्यादि जब मनुष्य के सामने इतने सारे सामने खुले हैं तब जरूर वह अपना मनचाहा सामना चाहेगा। तकनीकी युग का आज हर कहीं प्रभाव स्पष्ट रूप में दिखाई देता है हर काम आसान हो गया है जब पहले कोई नाटक होता था बहुत कम लोग जान पाते थे की नाटक खेला जा रहा है, आज अगों में जानकारी प्राप्त हो जाती है, आज आधुनिक तकनीक का प्रयोग कर बहुत कम समय में और अत्याधुनिक तरीके से नाटको का प्रदर्शन हो रहा है उदाहरण के लिए युवा वर्ग यू-ट्यूब का प्रयोग कर रहा है, नाटको के स्थान पर शार्ट फिल्में बनाई जा रही है जो सामान्य तक कोई न कोई संदेश अवश्य पहुँचा रही है उदाहरण के लिए दो वर्ष पहले बकरी नाटक प्रदर्शित हुई जिसे १३ हजार दर्शकों ने देखा और चार महीने पहले सबक नाटक यू-ट्यूब में दर्शित हुई जिसे ५.७ लाख दर्शकों ने देखा और सराहा। इस तरह से यहाँ पर यह देखा जा सकता है की बहुत ही कम समय में इतने सारे लोग इसे देख पाए जो तकनीक के बिना सम्भव नहीं था। परन्तु यहाँ मैं यह भी कहना जरूरी समझती हूँ की जब रंगमंच पर एक नाटक खेला जाता है दर्शक सीधा अपने पात्रों से जुड जाता है उसे महसूस करता है भावनाओं में डुब जाता है, कहीं भी कोई कृत्रिमता नहीं होती वहाँ पात्र को एक ही बार में अपनी प्रतिभा कर प्रदर्शन करना होता है फिल्मों की तरह नहीं जहाँ पात्र हजारों टेक के बाद एक सही प्रदर्शन दे पाए। आज सब कुछ ऑन लाइन पर उपलब्ध है मनोरंजन से लेकर खान-पान और सारी जरूरत की वस्तुओ तक। यहाँ पर मैं अमृता प्रियतम के ये शब्द दोहराना चाहूँगी -

ख्यातिशों की चादर तो कब की तार - तार हो चुकी,

देखते हैं वक्त की रफूगीरी क्या कमाल दिखती है।

आज के पल-पल परिवर्तित होते वैज्ञानिक युग में समयानुकूल परिवर्तन और प्रयोग समभवतः नाटकों की माँग और आवश्यकता है, किन्तु प्रयोग के नाम पर कुछ भी कर दिखाना बेमानी है। प्रयोग की एक सीमा होनी चाहिए, क्योंकि हर वर्ग का दर्शक नाटक के साथ जुड़ा रहता है मनुष्य से मनुष्य को जोड़ने की प्रक्रिया में आधुनिक तकनीक की क्या भूमिका है - इस पर आज हमें विचार करना होगा !

-जय हिन्द-